

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE

LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

ZBOR RUSKE PATRIJARŠIJE IZ MOSKVE

ANATOLIJ GRINDENKO
UMJETNIČKI VODITELJ

Subota, 19. studenoga 2016., u 19 i 30 sati

PROGRAM

Narodna duhovna pjesma, 17. st.
ADAMOV PLAČ

Knjiga proroka Izaije, anonimus, 16. st.
S NAMA JE BOG

Anonimus, 16. st.
IRMOSI O ROĐENJU KRISTOVU
1. irmos: Krist se rađa, slavite!
3. irmos: Prije svih vjekova
8. irmos: Natprirodno čudo prikaza
9. irmos: Tajnu vidim neobičnu i obasjanu slavom

Anonimus, 16. st.
TROPAR ROĐENJA KRISTOVA

Anonimus iz Kijeva, 17. st.
BLAGO ČOVJEKU
1. psalam

Ruski tradicionalni himan, 17. st.
SVJETLOSTI TIHA
Večernji himan

Anonimus, 16. st.
KERUBINSKA PJESMA
Liturgijski himan

Anonimus, 17. st.
HVALITE IME GOSPODnje I VELIČAJTE ROĐENJE KRISTOVO
Polielej (stihovi psalama 134/135 i 135/136) i Veličanje Kristova rođenja

Dmitrij Stepanovič Bortnjanski
(1751.-1825.)
VELIKI PROKIMEN O ROĐENJU KRISTOVU

***

Thomas Tallis
(1505.-1585.).
GOSPODINE, SMILUJ SE

PROGRAM

Car Aleksej Mihajlovič Romanov
(1629-1676.)

MOLITVA BOGORODICI

Dmitrij Stepanovič Bortnjanski
(1751-1825.)

NEPROHODNA VRATA

Frederic Mompou
(1893-1987.)

PJESMA DUŠE

Pavel Grigorjevič Česnokov
(1877-1944.)

MOLITVA BOGORODICI

UKRAJINSKE BOŽIČNE I RUSKE TRADICIJSKE PJESME, 19. st.

OJ, VISOKO NAD POLJIMA ZORA JE ZASJALA

Koledarska (ukrajinska narodna pjesma)

DOBRA VEČER TEBI

EJ TI, STEPO ŠIROKA

PJESMA VOLŠKIH LAĐARA

U KOVAČNICI

Kozačka koračnica, 19. st.

NEMOJTE, SNJEGOVI

*Neke se skladbe izvode uz instrumentalnu pratnju organistruma i/ili pastirskog bubnja.

Zbor Ruske patrijaršije iz Moskve
Anatolij Grindenko, umjetnički voditelj

Nakon koncerta s umjetnicima će razgovarati **Natalija Vidmarović.**

U Visokom prizemlju Dvorane organizirana je prodaja diskografskih izdanja Zbora Ruske patrijaršije iz Moskve.

Zbor Ruske patrijaršije iz Moskve osnovao je Anatolij Grindenko 1983. u samostanu Trojce-Sergijejeva (u blizini Moskve). Već prema tradiciji, Zbor se sastoji od dvanaest do trinaest članova, uključujući umjetničkog voditelja. Uz nastupe u Rusiji (u kojoj čine i pravi crkveni zbor) i u inozemstvu, pjevači su posvećeni i proučavanju repertoara za muške glasove, čime je otvoren put ponovnom otkrivanju pravoslavne crkvene glazbe u kasnim godinama sovjetskoga režima. U to vrijeme, kad vlasti tu glazbu nisu odobravale, Zbor se posvetio dešifriranju drevnih rukopisa i prvim izvedbama djela koja su stoljećima bila zaboravljena. S propašću Sovjetskoga Saveza pružila se mogućnost da tu glazbu izvode i u inozemstvu te je predstave širem slušateljstvu. Izvedbama uživo i brojnim snimkama Zbor je dopro do slušatelja diljem svijeta, koje je ponajprije privukla ljepota njihova pjevanja. Zaredali su nastupi po cijeloj Europi, među ostalim na festivalima u Utrechtu, Londonu, Maastrichtu, Barceloni, Ravenni i Nancyju, ali izvan Europe, u Sjedinjenim Američkim Državama i Japanu.

Ansambel je svestran i nudi različite vrste programa prilagođene publici; neki će se programi svidjeti ponajprije znalcima, no većina zbornskog pjevanja, no većina je zanimljiva najširem slušateljstvu. Moćna drevna duhovna glazba privlači raznovrsne ljubitelje glazbe, a osim svoje crkvene glazbe, Zbor izvodi i

ruske tradicijske napjeve. Pjevači, međutim, ustraju na tome da te napjeve liše prizvuka kiča i vrate ih izvornosti njihova bogatstva i emocionalnosti.

Zboru nije dopušteno glazbovati s glazbalima, no pjevači ipak uspješno surađuju s instrumentalnim ansamblima u programima u kojima se komorna i orkestralna djela izmjenjuju s *a cappella* vokalnom glazbom. Primjerice, Jukka-Pekka Saraste priredio je sjajan program u kojem se ruska pravoslavna glazba izvodi s naizgled disparatnim orkestralnim djelima poput Schubertove *Nedovršene simfonije* ili skladbe *Tabula Rasa* Arva Pärta.

Zbor Ruske patrijaršije iz Moskve
Anatolij Grindenko, umjetnički voditelj

TENORI

Andrej Baškov
Platon Grekov
Roman Laptev
Sergej Tkačenko

BARITONI

Aleksandar Kosarski
Aleksandar Zakirov
Andrej Žuravljev

BASOVI

Viktor Balkarov
Andrej Denisov
Ilja Laptev
Vladimir Lebedev
Fedor Tarasov

Anatolij Grindenko rođen je u Harkivu u Ukrajini. Violinu je učio na posebnim glazbenim školama u Sankt Peterburgu i Moskvi. Nakon završetka studija na Moskovskom konzervatoriju, nastupao je na brojnim koncertima u Rusiji i inozemstvu kao solist na violi da gamba.

Godine 1983. osnovao je zbor polaznika Sjemeništa i Teološke akademije u samostanu Trojce-Sergijeva (u bivšem Zagorsku), sa svrhom obnove staroruskoga zborskog pjevanja. Sljedeće godine osnovao je zbor u tada novootvorenom samostanu Danilovski u Moskvi. Godine 1985. u prigodi blagoslova arhijereja Pitirima osnovao je u Moskvi muški zbor vezan uz Moskovsku (Rusku) patrijaršiju. Otada taj zbor redovito sudjeluje u liturgiji, pjevajući staroruske crkvene skladbe. Svrha osnivanja zbora bila je revitalizacija starocrkvenoga zborskog pjevanja i njegov povratak u liturgijsku praksu. Zbor je objavio trinaest CD-a u Francuskoj, tri u Rusiji te po jedan u Njemačkoj i u Poljskoj.

Osim Zborom Ruske patrijaršije iz Moskve, Anatolij Grindenko ravnao je i Zborom *Grand Rapids* iz Sjedinjenih Američkih Država, Državnim zborom *Latvia*, Državnim zborom *Ram* iz Estonije te mnogim drugim zborovima, i svjetovnim i crkvenim. S Njujorškim simfonijskim orkestrom i zborom izveo je Mozartovu *Veliku misu u c-molu*. Filozofsko i teološko promišljanje o drevnoj ruskoj umjetnosti i njezine poveznice s egipatskom i bizantskom umjetnošću mogu se pročitati u knjizi *Harmonia Divina*, koju su 1998. u Parizu objavili Anatolij Grindenko i glasoviti restaurator starih ikona Adolf Ovčnikov.

Povijest ruskoga crkvenog pjevanja na određeni je način bila predodređena već 988. godine, u doba prelaska na kršćanstvo. Knez Vladimir odabrao je za svoju zemlju istočni obred, prema legendi zato što je bio fasciniran ljepotom bizantskoga bogoslužja. Tradicija ruske crkvene glazbe stoga je nastavak bizantske tradicije, zbog čega se razvijala autonomno, bez utjecaja, a uglavnom i bez ikakva doticaja sa zapadnim glazbenim praksama. Autokefalnost Ruske pravoslavne crkve uvjetovala je, pak, i samostalan razvoj, u kojem se postupno razvijaju i autohtoni elementi, koji crkvenu glazbu s vremenom odvajaju od bizantske tradicije. Forme liturgijske glazbe zadržale su doduše (djelomično i do danas) svoje prvotne grčke nazive (*irmos, tropar, polielej*), a nastavio se primjenjivati i bizantski sustav crkvenih modusa, takozvani *oktoih* (osmoglasnik). Međutim, u liturgiji se postupno uvodi crkvenoslavenski jezik, premda najprije u kombinaciji s grčkim – svećenik bi pjevao na grčkom, dok bi mu zbor odgovarao na crkvenoslavenskom. Potonji je jezik, međutim, s vremenom posve potisnuo grčki, dok se *osmoglasnik* preobrazio iz sustava modusa u sustav korištenja zadanih melodijskih obrazaca. Sve do 17. stoljeća dominantni je način ruskoga crkvenoga pjevanja bio takozvani *znameni raspjev* ("pjevanje po znakovima"), temeljen na napjevima zapisanim znakovima zvanima *kijuki* (doslovno "kukice"). Ta je notacija, poput zapadnih ranih adijastematskih neuma služila primarno kao svojevrsni podsjetnik pjevačima koji su napjeve već znali. Stoga su oni za suvremene pjevače izazov sličan onome s kojim se susreću i istraživači ranoga gregorijanskoga pjevanja – unatoč brojnim sačuvanim zapisima, napjev je gotovo nemoguće pouzdano rekonstruirati, s obzirom na to da ne donose precizne informacije ni o tonskim visinama ni o ritmu. Na Zapadu je istraživačima zadatak, doduše, uvelike olakšan činjenicom da se gregorijansko pjevanje njegovalo (i njeguje se) u neprekinutoj tradiciji pa se specifičnosti ranijih zapisa donekle mogu rekonstruirati na temelju kasnijih, "fiksiranijih" izvora. Tradicija *znamenog pjevanja* je, međutim, zamirala tijekom 18. stoljeća pa je i suvremena rekonstrukcija tih napjeva neumitno ovisna i o nezanemarivom udjelu informirane spekulacije.

Još i dulje nego na Zapadu, korištenje instrumenata bilo je zabranjeno u pravoslavnoj liturgiji. Tako je, zapravo, sve do današnjih dana. Ipak, glazbala su (poput organistruma i pastirskoga bubnja, čija je svirka umetnuta između nekih *a cappella* skladbi na večerašnjem programu) bila korištena u svjetovnoj glazbi, posebice u tradicijskim epskim pjesmama, takozvanim *bilinama*. Pritom se događalo i ispreplitanje ne baš uvijek strogo razdvojenih sfera duhovnog i svjetovnog – premda su se *biline* (kao, uostalom, i južnoslavenske epske pjesme) uglavnom bavile stvarnim ili legendarnim junacima, u Rusiji su često bile posvećene i životima svetaca, a po uzoru na njih oblikuju se i (ne uvijek nužno narativne) duhovne pjesme na narodnom jeziku. Ispreplitanje navedenih dviju sfera događa se u tim napjevima i na jezičnoj razini – zahvaljujući bliskosti crkvenoslavenskog i govornog ruskog jezika, prijelazi među jezičnim registrima često su gotovo neprimjetni čak i izvornim govornicima. Kao posebnu zanimljivost treba istaknuti da glazbala, iako su bila zabranjena u crkvama, nisu bila zabranjena pred njima. Primjerice, pred samostanima na Atosu i dandanas se vjernike na bogoslužje poziva

udarcima bubnja, kao simboličkim podsjetnicima na gradnju Noine arke i priliku da se ulaskom u crkvu pobjegne od grešnoga vanjskoga svijeta.

Premda se dugo smatralo da je *znameni raspjev* bio isključivo jednoglasan, nova istraživanja (velikim dijelom i ona kojima se bave članovi Zbora Ruske patrijaršije) pokazuju da se višeglasje u ruskoj crkvenoj glazbi pojavljuje i prije prodora zapadnoga višeglasja tijekom 17. stoljeća. Obrasci su, u načelu, slični onima koji se pojavljuju u zapadnom ranom višeglasju – korištenje borduna, paralelnih kvarti i kvinti te ornamentiranih “improvizacija” nad temeljnim napjevom. Zvukovni rezultat je, međutim, u bitnome različit od zapadnoga – među ostalim, iako ne i isključivo, zbog učestalog korištenja heterofonije, u kojoj se istodobne “varijacije” istoga napjeva doživljavaju, rečeno rječnikom drevnih zapisa, poput “rukavaca iste rijeke”.

Zapadni utjecaji u rusku crkvenu glazbu počinju prodirati još i prije reformi Petra Velikoga, tijekom 16. stoljeća. Iz Poljske preko Ukrajine do Moskve dopiru novi glazbeni tijekovi, koji su se razvili u takozvano *partesno pjevanje* (“pjevanje u dionicama”). Po uzoru na zapadne obrasce, u višeglasnom je slogu prisutan i svojevrsni *cantus firmus*, koji je u pravilu preuzet iz *znamenoga pjevanja*, ali nije bilo isključeno ni korištenje napjeva izvorno svjetovnoga karaktera.

Unatoč tome što se kler opirao zapadnim uzorima, dvojica moćnih zagovaratelja sustavno su promicala *partesno pjevanje* – moskovski patrijarh Nikon (čije su konzervativne reforme iz 1653., koje su uključivale i usklađivanje grčke i ruske crkve prakse, dovele do

velikoga raskola između službene Ruske pravoslavne crkve i takozvanih starovjeraca) i **car Aleksej Mihailovič Romanov** (1629-1676.), koji je osnovao dvorsku kapelu sastavljenu od ukrajinskih pjevača koji su njegovali „talijanski“ stil pjevanja i za koje je i sam skladao nekoliko djela. Dočekana kao ne uvijek i svuda dobrodošla zapadna „novotarija“, ta su djela u odnosu na tadašnje tijekove u zapadnoj glazbi bila relativno konzervativna, pa čak i arhaična, te danas manje asociraju na djela onodobnih europskih autora, a više na majstore zrelorenesanse polifonije, kakav je primjerice i velikan engleske kasne tudorske i rane elizabetinske ere **Thomas Tallis** (1505-1585.).

Otvaranje Rusije Zapadu, pokrenuto reformama Petra Velikog, ostavilo je trajne posljedice na rusku crkvenu glazbu, posebice za vladavine Katarine Velike. Na dvoru djeluju talijanski skladatelji, a talijanske glazbene uzore slijede i lokalni skladatelji, ne samo u svjetovnoj nego i u crkvenoj glazbi. Dok je u „duhovnim koncertima“ prethodnog skladateljskog naraštaja (posebice u spektakularnim višezbornim skladbama Vasilija Titova) uz uplive ranobarokne polifonije još bilo moguće prepoznati i odzvone starije ruske tradicije, skladatelji u drugoj polovici 18. stoljeća posve „pozapadnjuju“ svoj glazbeni jezik. Klasicistički klasici ruske crkvene glazbe, među kojima su trojica najvećih – **Dmitrij Stepanovič Bortnjanski** (1751-1825.), Maksim Sozontovič Berezovski i Artem Lukjanovič Vedelj – zapravo Ukrajinci, svojim su djelima (i danas nezaobilaznima (i) u liturgiji u praktički svim pravoslavnim zemljama) stvorili posve novu tradiciju. Ona je s jedne strane rezultirala djelima trajne umjetničke vrijednosti, ali je istovremeno praktički dokinula starije prakse liturgijske glazbe, koje se ponovno otkrivaju i revitaliziraju tek posljednjih nekoliko desetljeća.

U tom smislu, 19. je stoljeće dovelo do pomalo paradoksalne situacije u ruskoj crkvenoj glazbi. Skladatelji su, posebice takozvana *Ruska petorica*, ali i njima ideološki donekle suprotstavljen Petar Iljič Čajkovski, htjeli rusku umjetničku glazbu učiniti ruskom ne samo vlastitom nacionalnom pripadnošću nego i glazbenim sadržajem, ali su pritom i dalje služili obrascima zapadne glazbe. Tako je europski romantičarski slog, zapravo, samo „obojen“ citatima ili parafrazama postojećih ruskih (i ukrajinskih) tradicijskih napjeva, bez ozbiljnijih pokušaja dubljeg proučavanja u međuvremenu zamrlih tradicija, poput *znamenoga raspjeva*. Pokušaji istraživanja starijih slojeva tradicijske crkvene glazbe pojavljuju se tek početkom 20. stoljeća, poglavito u djelima Sergeja Rahmanjinova; donekle već i u *Liturgiji*, a u većoj mjeri tek u *Cjelonoćnom bdjenju*. Slične smjernice u jednom trenutku počinje slijediti i Aleksandar Grečanjinov, iako njegova najvažnija djela nastaju nakon njegova odlaska iz Rusije. Skladatelji koji su ostali djelovati u domovini, kao što je, od Rahmanjinova četiri godine mlađi ali glazbeno konzervativniji, **Pavel Grigorjevič Česnokov** (1877-1944.) nakon promjene režima uglavnom su prestali pisati duhovna djela.

Sovjetske su vlasti prema crkvenoj glazbi imale ambivalentan odnos. Iako nisu odobravale, a kamoli poticale stvaranje novih crkvenih djela, ona nastala prije Oktobarske revolucije donekle su se uspjela održati u izvodilačkoj praksi. Pritom, naravno, nije bio zanemariv

ni propagandni element, jer se i tim djelima (popularnima i na Zapadu) htjelo ne samo prikazati superiornost ruske umjetnosti nego i hiniti otvorenost prema odmacima od dominantne državne ideologije.

Ideologija socijalističkog realizma imala je, međutim, uz očita ograničenja koja je nametala glazbi, glazbenicima i muzikolozima, i nekih pozitivnih aspekata. Kao što je netom spomenuto, predrevolucionarna duhovna umjetnička glazba nastavila je živjeti u izvodilačkoj praksi, premda premještena iz crkvenih u svjetovne koncertne prostore te kao takva lišena svojega prvotnog izvedbenog konteksta. K tome, vlasti su podupirale i istraživanja tradicijske glazbe – primarno svjetovne, ali i duhovne. Istraživači su pritom svoje spoznaje, doduše, bili prisiljeni prilagoditi nametnutim ideološkim okvirima, no niz važnih postignuća sovjetske (etno)muzikologije, kad se ogole od te pridodane matrice, vrijednost zadržava sve do danas. Na području svjetovne glazbe, na muzikološka se istraživanja nastavljaju skladateljske obrade tradicijskih napjeva, ogrnute uglavnom u tradicionalističko, (neo)romantičarsko ruho, što su, uostalom, na sličan način činili i brojni zapadni autori, među kojima i u mladim danima preuranjeno „Debussyjevim nasljednikom“ prozvan katalonski skladatelj **Frederic Mompou** (1893-1987).

Temeljitiye proučavanje starijih liturgijskih glazbenih praksi počinje iznova bujati u doba perestrojke te se intenzivira i u novoj državi. Ključna promjena pritom se ne događa samo u istraživačkoj sferi, nego i u izvodilačkoj praksi – stariji slojevi ruske duhovne glazbe nisu više samo predmet muzikoloških istraživanja koji će potom doprijeti do koncertnih pozornica, nego se i vraćaju u svoj izvorni kontekst liturgijskoga glazbovanja.

Nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj

Producentica programa: Ana Boltužić

Urednica: Ana Boltužić

Autor teksta: Trpimir Matasović

Lektorica: Rosanda Tometić

Prevoditelji: Radimir Venturin, Andrija Bonifačić

Oblikovanje i grafička priprema: Marija Korotaj

Tisak: Intergrafika d. o. o.

Naklada: 800 primjeraka

Cijena: 20 kuna

www.lisinski.hr

* Andrija Bonifačić preveo je stihove skladbe *Pjesma duše* Frederica Mompoua. Autorov prijevod s talijanskog izvornika preuzet je iz knjige *Živi plamen ljubavi* Ivana od Križa, Split: samostan sv. Klare, 1997., str. 12-13. Ostale pjesme preveo je Radimir Venturin.

NARODNA DUHOVNA PJESMA, 17. ST.

Плач Адама

Плакася Адам перед Раем седа: Раю мой!
Прекрасный мой Раю!
Мене бо ради Раю сотворен бысть.
Евы ради заключен бысть.
Увы мне грешну!
Увы безаконну!
Согреших, Господи, согреших!
Боже милостиве, помилуй мя, падшаго.

Adamov plač

Plakaše Adam sjedeći pred Rajem: Raju moj!
Prekrasni moj Raju!
Radi mene Raj stvoren bje.
Radi Eve zaključan bje.
Jao meni grešnome!
Jao, prekrših zakon!
Zgriješih, Gospodine, zgriješih!
Bože milostivi, smiluj mi se, palomu.

KNJIGA PROROKA IZAJE, ANONIMUS, 16. ST.

С нами Бог

С нами Бог, разумеите языцы,
и покарайтесь:
Яко с нами Бог

Услышите до последних земли:
Яко с нами Бог.

Могущи покарайтесь:
Яко с нами Бог.

Аще бо паки возможете,
и паки побеждени будете:
Яко с нами Бог.

И иже аще совет совещавете,
разорит Господь:
Яко с нами Бог.

И слово, еже аще возглаголете,
не пребудет в вас:
Яко с нами Бог.

Страха же вашего не убоимся,
ниже смутимся:
Яко с нами Бог.

Господа же Бога нашего Того освятим,
и Той будет нам в страх:
Яко с нами Бог

И аще на Него надеяся буду,
будет мне во освящение:
Яко с нами Бог.

S nama je Bog

S nama je Bog, spoznajte, narodi,
i pokorite se,
jer s nama je Bog.

Čujte do nakraj zemlje,
jer s nama je Bog.

Moćnici, pokorite se,
jer s nama je Bog.

Ako i opet ojačate,
bit ćete i opet smrvljeni,
jer s nama je Bog.

Kujte naum –
bit će uništen,
jer s nama je Bog.

Dogovarajte se samo,
bit će uzalud,
jer s nama je Bog.

Čega se bojite – nećemo se bojati
i pokolebati,
jer s nama je Bog.

Gospodina Boga našega sveto slavimo,
strah od Njega neka vas prožme,
jer s nama je Bog.

Ako se uzdam u Njega,
posvećen ću biti,
jer s nama je Bog.

И уповая буду на Него,
и спасуся Им:
Яко с нами Бог.

Се аз и дети, яже ми даде Бог:
Яко с нами Бог.

Людие ходящи во тьме,
видеша свет велий:
Яко с нами Бог.

Живущии во стране и сени смертней,
свет возсияет на вы:
Яко с нами Бог.

Яко Отроча родися нам,
Сын, и дадесе нам:
Яко с нами Бог.

Егоже начальство бысть на раме Его:
Яко с нами Бог.

И мира Его несть предела:
Яко с нами Бог.

И нарицается Имя Его,
Велика Совета Ангел:
Яко с нами Бог.

Чуден Советник:
Яко с нами Бог.

Бог крепок, Властитель,
Начальник мира:
Яко с нами Бог.

Отец будущего века:
Яко с нами Бог.

Utječući se Njemu,
spasit ću se,
jer s nama je Bog.

I ja i djeca, koju mi Bog dade,
jer s nama je Bog.

Narod, koji je u tmini hodio,
svjetlost vidje veliku,
jer s nama je Bog.

One što mrklu zemlju nastaniše
svjetlost jarka obasja,
jer s nama je Bog.

Jer Dijete nam se rodilo,
Sina dobismo,
jer s nama je Bog.

Vlast počiva na plećima Njegovim,
jer s nama je Bog.

I miru neće biti kraja,
jer s nama je Bog.

I kliču Njegovo ime
anđeoski zborovi,
jer s nama je Bog.

Savjetnik divni,
jer s nama je Bog.

Bog silni, knez mironosni,
nadaleko vlast će mu se sterati,
jer s nama je Bog.

Otac budućega vijeka,
jer s nama je Bog.

ANONIMUS, 16 ST.

Ирмосы канона Рождества Христова

Ирмос 1:

Христос раждается, славите.
Христос с небес, срящите.
Христос на земли, возноситеся.
Пойте Господеви вся земля
и веселием воспойте, людие, яко прославися.

Irmosi o rođenju Kristovu

1. irmos:

Krist se rađa, slavite!
Krist s nebesa, kličite!
Krist na zemlji, uznesite se!
Pjevaj Gospodinu, sva zemljo,
i s veseljem pjevajte, ljudi, jer se proslavi.

Ирмос 3:

Прежде век от Отца
рожденному нетленному Сыну
и в последняя от Девы воплощенному
безсеменно
Христу Богу возопиим:
вознесый рог наш, Свят еси, Господи.

Ирмос 8:

Чуда преестественного, росодательная
изобрази пещь образ,
не бо яже прият палит юныя,
яко ниже огонь Божества Девы,
в Нюже вниде утробу.
Тем воспевающе воспоем:
да благословит тварь вся Господа,
и превозносит во вся веки.

Ирмос 9:

Таинство странное вижу и преславное:
небо, вертеп: престол херувимский, Деву:
ясли, вместилище, в ниже возлеже
Невместимый Христос Бог,
Егоже воспевающе величаем.

3. irmos:

Prije svih vjekova od Oca
rođenomu neraspadljivoj Sinu,
i u posljednja vremena bez sjemena
utjelovljenom od Djevice,
Kristu Bogu kličimo:
Ti što nas ojača, svet si, Gospodine!

8. irmos:

Natprirodno čudo prikaza
rosodajna peć;
jer ne spali mladiće koje primi,
kao što ne spali Božji oganj Djevicu –
u čiju utrobu uđe.
Zato u slavlju zapjevajmo:
sva stvorenja blagoslivljajte Gospodina
i slavite u vijeke vjekova!

9. irmos:

Tajnu vidim neobičnu i obasjanu slavom:
nebo, pećinu; kerubinsko prijestolje, Djevicu,
jasje – smještaj u kojemu leži
nesmjestivi Krist Bog.
Njega, pjevajući, slavimo.

ANONIMUS, 16. ST.

Тропарь Рождеству Христову

Рождество Твоё, Христе Боже наш,
возсия мирови свет разума:
в нем бо звездам служащий,
звездою учасуся,
Тебе кланяются Солнцу правды,
и Тебе ведети с высоты Востока:
Господи, слава Тебе.

Tropar rođenja Kristova

Rođenje Tvoje, Kriste Bože naš,
ozari svijet svjetlošću razuma,
jer zvijezdama koji služahu
od zvijezda bijahu poučeni
Tebi se klanjati, Suncu istine
i Tebe spoznati, što izlaziš s visine istoka.
Slava Tebi, Gospodine!

ANONIMUS IZ KIJEVA, 17. ST.

Блажен муж

Блажен муж, иже не иде на
совет нечестивых. Аллилуиа./
Яко весть Господь путь праведных,
и путь нечестивых погибнет. Аллилуиа./

Blago čovjeku

Blago čovjeku koji ne slijedi savjeta
opakih. Aleluja./
Jer Gospodin zna put pravednih,
a propast će put opakih. Aleluja./

Работайте Господеви со страхом и радуйтесь
Ему с трепетом. Аллилуиа/
Воскресни, Господи, спаси мя, Боже мой.
Аллилуиа./
Господне есть спасение, и на людех Твоих
благословение Твое. Аллилуиа, трижды./
Слава, и ныне: Аллилуиа, аллилуиа,
аллилуиа, слава Тебе Боже.

Poklonite se Gospodinu sa strahom,
častite ga s trepetom! Aleluja./
Uskrсни, Gospodine, spasi me, Bože moj.
Aleluja./
U Gospodinu je spas i na ljude Tvoje
blagoslov Tvoj pada. Aleluja, aleluja, aleluja./
Hvaljen i u vrijeme ovo: Aleluja, aleluja,
aleluja, slava Tebi, Bože.

RUSKI TRADICIONALNI HIMAN, 17. ST.

Свете Тихий

Свете Тихий святяя Славы Безсмертнаго
Отца Небеснаго, Святаго Блаженнаго,
Иисусе Христе,/
пришедше на запад солнца,
видевше свет вечерний/
поем Отца, Сына и Святаго Духа Бога./
Достоин еси во вся времена пет быти
гласы преподобными/
Сыне Божий, живот даяд, темже мир Тя славит

Svjetlosti tiha

Svjetlosti tiha svete slave besmrtnoga
Oca Nebeskoga, Svetoga, Blaženoga,
Isuse Kriste./
Došavši do zalaska sunca,
vidjevši svjetlost večernju/
pjevamo u slavu Oca, Sina i Svetoga Duha – Boga./
Dostojan si u sva vremena opjevati
biti glasovima pobožnika./
Sine Božji, životvorče, zato Te sav svijet slavi.

ANONIMUS, 16. ST.

Херувимская песнь

Иже херувимы тайно образующе и
Животворящей Троице Трисвятую песнь
припевающе, всякое ныне житейское
отложим попечение. Яко да Царя всех
подыдем, ангельскими невидимо доносима
чинми. Аллилуиа, аллилуиа, аллилуиа

Kerubinska pjesma

Mi, što kerubine tajanstveno prikazujemo,
životvornomu Trojstvu trisvetu pjesmu
pjevamo, ostavimo sad sve životne brige
da prihvatimo Kralja svih, kojega u slavi
nevidljivo prate anđeoski redovi.
Aleluja, aleluja, aleluja.

ANONIMUS, 17. ST.

Хвалите Имя Господне и величание Рождеству Христову

Хвалите имя Господне. Аллилуиа.
Хвалите, раби, Господа. Аллилуиа.
Благословен Господь от Сиона,
живый во Иерусалиме.
Аллилуиа.
Исповедайтесь Господеви, яко Благ.
Аллилуиа.

Hvalite ime Gospodnje i veličajte rođenje Kristovo

Hvalite ime Gospodnje. Aleluja.
Hvalite slugе Božје Gospodina. Aleluja.
Blagoslovio te Gospodin sa Siona,
uživao sreću Jeruzalema.
Aleluja.
Ispovjedajte se Gospodinu, jer je dobar.
Aleluja.

Яко в век милость Его.
Аллилуиа.
Исповедайтесь Богу Небесному.
Аллилуиа. Яко в век милость Его.
Аллилуиа.
Величаем Тя,
Живодавче Христе,
нас ради ныне плотию Рождшагося /
от Безвестных /
и Пречистых Девы Марии.

Jer vječna je ljubav Njegova.
Aleluja.
Ispovijedajte se Bogu Nebeskomu.
Aleluja. Jer vječna je ljubav Njegova.
Aleluja.
Slavimo Te,
Životvorče Kriste,
koji si se radi nas rodio
i čovjekom postao
od Prečiste Djevice Marije.

DMITRIJ STEPANOVIČ BORTNJANSKI

Великий Прокимен на Рождество Христово

Кто Бог велий, яко Бог наш!
Ты еси Бог, творяя чудеса!

Veliki prokimen o rođenju Kristovu

Koji je bog tako velik kao Bog naš?
Ti si Bog koji čudesa činiš!

THOMAS TALLIS

Господи помилуй

Господи помилуй
Христе помилуй

Gospodine, smiluj se

Gospodine, smiluj se
Kriste, smiluj se

ČAR ALEKSEJ MIHAJLOVIČ ROMANOV

Гимн Богородице

Достоино есть яко воистинну блажити Тя,
Богородицу, Присноблаженную и
Пренепорочную и Матерь Бога нашего.
Честнейшую Херувим и славнейшую без
сравнения Серафим, без исленя Бога
Слова рождшую, сущую Богородицу
Тя величаем.

Molitva Bogorodici

Uistinu je dostojno slaviti Tebe,
Bogorodicu, Blaženu i
Prečistu i majku Boga našega.
Časniju od kerubina i neusporedivo
slavniju od serafina,
Tebe što Boga-Riječ neporočno rodi,
Tebe istinsku Bogorodicu veličamo.

DMITRIJ STEPANOVIČ BORTNJANSKI

Непроходимая врата

Непроходимая врата, тайно
запечатствованная, /
Благословенная Богородице Дево, /
приими моления наша /
и принеси Твоему Сыну и Богу, /
да спасет Тобою души наша.

Neprohodna vrata

Neprohodna vrata, tajno
zaključana, /
Blagoslovljena Bogorodice Djevice,
primi molitve naše /
i predaj ih svojemu Sinu i Bogu /
da s Tobom spasi duše naše.

FREDERIC MOMPOU

Песня Души

Cantar de la alma que se huelga
de conoscer a Dios por fee.

¡Qué bien sé yo la fonte que mana y
corre, aunque es de noche.

Aquella eterna fonte está escondida.
¡Que bien sé yo do tiene su manida
aunque es de noche.

Su origen no lo sé pues no le tiene
mas sé que todo origen della viene
aunque es de noche.

Sé que no puede ser cosa tan bella,
y que cielos y tierra beben della
aunque es de noche.

Bien sé que suelo en ella no se halla
y que ninguno puede vadealla
aunque es de noche.

Su claridad nunca es escurecida
y sé que toda luz de ella es venida
aunque es de noche.

6. Sé ser tan caudalosos sus corrientes,
que infernos cielos riegan y a las gentes
aunque es de noche.

El corriente que nace desta fuente
bien sé que es tan capaz y omnipotente
aunque es de noche.

El corriente que de estas dos procede
sé que ninguna de ellas le precede
aunque es de noche.

Aquesta eterna fonte está escondida
en este vivo pan por darnos vida
aunque es de noche.

Aquí se está llamando a las criaturas
y de esta agua se hartan, aunque aescuras
porque es de noche.

Aquesta viva fuente que deseo
en este pan de vida yo la veo
aunque es de noche.

Pjesma duše*

Pjev duše koja klikće u spoznaji
Boga po vjeri.

Premda svud tama vlada,
znam izvor-vodu s vječnog vodopada.

Taj vječni izvor skriven je u sjeni.
Al' premda tama vlada,
znam dobro mjesto gdje ključa u meni.

U mrkloj noći životnoga toka,
premda svud tama vlada,
znam: vjerom primam svježinu potoka.

Početka nitko ne poznaje njemu,
al' premda tama vlada,
to dobro znam: početak on je svemu.

Znam: on ljepotom sja u mjeri punoj
i, premda tama vlada,
nebo i zemlja kupaju se u njoj.

Znam: nema dna nit' kraj se s krajem spaja,
premda svud tama vlada,
nit' itko bezdan dogleda do kraja.

Sjaj njegov vječni nikad ne prolazi,
i, premda tama vlada,
znam: sve nam svjetlo od njega dolazi.

Vodena sila bujno svud se svraća
i, premda tama vlada,
znam: nebo, zemlju, i pako zahvaća.

Voda iz vrela s kog se potok rađa,
premda svud tama vlada,
znam: ista svud je i od svake slađa.

I vječni ovaj izvor skrit ostaje,
i premda tama vlada,
u živom kruhu nama život daje.

Na ovu vodu zove sva stvorenja,
jer svuda tama vlada,
da napoje se sve do zasićenja.

Izvore živi, živa željo moja,
premda svud tama vlada,
u živom kruhu ja te vidim sada.

* Autor stihova je Sv. Ivan od Križa, rođen kao Juan de Yepes y Álvarez, a Frederic Mompou uglazbio je 2., 3., 4., 7., 8., 10. i 12. strofu.

PAVEL ČESNOKOV

Молитва к Богородице

Пресвятей Богородице помолимся
Пресвятая Богородице спаси нас.
Спаси от бед рабы твоя, Богородице,
яко вси по Бозе к Тебе прибегаем,
яко нерушимей Стене и Предстательству.
Призри благосердием всепетая Богородице
на мое лютое телеси озлобление и исцели
души мояа болезнь.
Пресвятая Богородице, спаси нас.

Molitva Bogorodici

Presvetoj Bogorodici pomolimo se.
Presveta Bogorodice, spasi nas.
Spasi od nevolja sluge Svoje, Bogorodice,
jer nakon Boga Tebi se svi utječemo
kao neuništivoj stijeni i zaštitnici.
Od svih slavljena Bogorodice,
osvrni se milostivo na moje teške muke,
iscijeli bolest duše moje.
Presveta Bogorodice, spasi nas.

УКРАИНСКІЕ КОЛЯДКИ И РУССКІЕ НАРОДНЫЕ ПЕСНИ
UKRAJINSKE BOŽIČNE I RUSKE TRADICIJSKE PJESME

Ой високо над полями зирка засіяла

Ой високо над полями зирка засіяла
Нова Радість стала
Нова Радість стала. Що на нэби хвала.

Oj, visoko nad poljima zora je zaszala

Oj, visoko nad poljima zora je zaszala,
novu radost dala.
Novu radost dala. Nebesima hvala.

Звізда ясна над вэртэпом у весь мир осіяла.
пастухы з ягнятком перед тим дитятком
на колінця припадають Христа Бога прославляють
просим тебе Царю, небесный Владарю
даруй щастя православній рідній ненці України.

Sjajna zvijezda nad štalicom sav svijet obaszala.
Pastiri i janješce stoje uz Djetešce,
kleče, pognu glave, Krista Boga slave.
Molimo te, Kralju, nebeski Vladaru,
daruj sreću pravoslavnoj našoj majci Ukrajini.

Добро вечер тоби

Добро вечер тоби, пани, господари,
Припев:
Радуйся, Ой, радуйся
земле Сын Божий Народывся.
А придут до тебе Три праздничка в гости.
А як перший праздник Святое Рождество.
А як другий праздник Святого Василья.
А як третій праздник Святое крещенье.
А за тем за словом Бувайте здоровы.

Dobra večer tebi

Dobra večer tebi, gospodine, domaćine.
Pripjev:
Raduj se, oj, raduj se,
na zemlji Sin Božji se rodio!
Doći će k tebi tri blagdana u goste.
Prvi blagdan sveti nam je Božić.
A drugi je blagdan Sveti Vasilije.
Treći je pak blagdan Svetoga krštenja.
A nakon tih riječi zdravi bili i ostali!

Ах, ты степь широкая

Ах ты, степь широкая, / Степь раздольная,
Широко ты, матушка, / Протянулася.

Ej ti, stepo široka

Ej ti, stepo široka, / stepo prostrana,
Široko si se, majčice, / prostrla.

Ой, да не степной орел / Подымается,
Ой, да то донской казак / Разгуляется.

Ой, да не летай, орел, / Низко по земле,
Ой, да не гуляй, казак, / Близо к берегу!

Песня бурлаков на Волге

Эй, ухнем ! Ещё раз ухнем!
Тяни канат смелей!
Волга-Волга, мать река.
Ты широка и глубока.
Эй, ухнем !

Во кузнице

Во ку, во кузнице, во ку, во кузнице, /
в кузнице молодые кузнецы,
в кузнице молодые кузнецы. /
Они куют приговаривают, молотами
поколачивают, Дуню к себе
привораживают: /
«Пойдём Дуня в огород, в огород, /
сорвём Дуня лопушок, лопушок, /
под самый корешок, корешок. /
Сошьём Дуне сарофан, сарофан, /
носи Дуня сарофан, не марай, /
одевай только по праздникам... /
В кузнице молодые кузницы, в кузнице
молодые кузнецы. Эх!

Полно вам снежочки

Полно вам, снежочки, на талой земле лежать,
Полно вам, казаченьки, горе горевать.

Полно вам, казаченьки, горе горевать,
Оставим тоску-печаль во тёмном во лесу.

Оставим тоску-печаль во тёмном во лесу,
Будем привыкать к азиатской стороне.

Будем привыкать, к азиатской стороне.
Казачи-казаченьки, не бойтесь ничего.

Казачи-казаченьки, не бойтесь ничего,
Есть у вас, казаченьки, крупа и мука.

Oj, nije to orao krilima / zamahao,
Oj, to se donski kozak sav / razmahao.

Oj, nije za te, orle, let / ponad zemljice.
Oj, ne banči, kozače, / blizu obale!

Pjesma volških lađara

Ho-ruk! Opet, složno, ho-ruk!
Vuci konop, junački!
Volgo, mati rijekama,
široka si, duboka.
Ho-ruk!

U kovačnici

U ko, u kovačnici, u ko, u kovačnici, /
u kovačnici mladi su kovači,
u kovačnici mladi su kovači. /
Kuju, razgovaraju, čekićima
udaraju, Dunji se
udvaraju: /
– Hajdemo, Dunjo, poljima, poljima
po lopuh, Dunjo, po njima, po njima,
čupajmo ga od korijena, korijena.
Sašit ćemo Dunji opravu, opravu.
Nosí, Dunjo, opravu, ne maži,
na blagdane se u njoj pokaži... –
U kovačnici mladi su kovači, u kovačnici
mladi su kovači. Hej!

Nemojte, snjegovi

Nemojte, snjegovi, još zemlju pokrivati,
nemojte, kozakinje, tugu tugovati.

Nemojte, kozakinje, tugu tugovati,
ostavimo žalost-tugu u šumi dubokoj.

Ostavimo žalost-tugu u šumi dubokoj,
privikavajmo se ovoj zemlji azijskoj.

Privikavajmo se ovoj zemlji azijskoj,
kozaci-kozakinje, ne bojmo se ničega.

Kozaci-kozakinje, ne bojmo se ničega,
imate, kozakinje, brašna i prekrupe.

Есть у вас, казаченьки, крупа и мука,
Кашицы наварим, мягких хлебов напечём.

Кашицы наварим, мягких хлебов напечём,
Сложимся по денежке, пошлём за винцом.

Сложимся по денежке, пошлём за винцом,
Выпьем мы по рюмочке, позавтракаем.

Выпьем мы по рюмочке, позавтракаем,
Выпьем по другой, разговор заведём.

Выпьем по другой, разговор заведём,
Выпьем мы по третьей, с горя песню запоём.

Выпьем мы по третьей, с горя песню запоём,
Мы поем, поем про казачье житьё.

Мы поем, поем про казачье житьё,
Казачье житьё право лучше всего.

Казачье житьё право лучше всего:
У казака дома – чёрна бурочка.

У казака дома – чёрна бурочка,
Жена молодая – всё винтовочка.

Жена молодая – всё винтовочка,
Отпусти, полковник, на винтовку поглядеть.

Отпусти, полковник, на винтовку поглядеть,
Чтоб моя винтовка чисто смазана была.

Чтоб моя винтовка чисто смазана была,
Вдарят по тревоге – чтоб заряжена была.

Вдарят по тревоге – чтоб заряжена была,
Верный мой товарищ – конь горячий вороной.

Верный мой товарищ – конь горячий вороной,
С песней разудалой мы пойдем на смертный бой.

С песней разудалой мы пойдем на смертный бой,
Служба наша, служба – чужедальня сторона.

Служба наша, служба – чужедальня сторона,
Буйная головушка казацкая судьба.

Imate, kozakinje, brašna i prekrupe,
kruha da napečemo, kašu da skuhamo.

Kruha da napečemo, kašu da skuhamo,
novca da skupimo, vinca da kupimo.

Novca da skupimo, vinca da kupimo,
čašicu iskapimo, jelom se počastimo.

Čašicu iskapimo, jelom se počastimo,
drugu kad iskapimo, razgovor povedemo.

Drugu kad iskapimo, razgovor povedemo,
treću kad iskapimo, zapjevamo tužaljku.

Treću kad iskapimo, zapjevamo tužaljku
i pjevajmo, pjevajmo o životu kozačkom.

I pjevajmo, pjevajmo o životu kozačkom,
od života kozačkog nema nam boljega.

Od života kozačkog nema nam boljega,
u kozaka doma – crna kabanica.

U kozaka doma – crna kabanica,
a mlada ženica – puška je njegova.

A mlada ženica – puška je njegova,
pukovniče, pusti me pušku da obiđem.

Pukovniče, pusti me pušku da obiđem,
da ja pušku svoju dobro podmažem.

Da ja pušku svoju dobro podmažem,
kad je uzbuna – da je napeta.

Kad je uzbuna – da je napeta,
vjeran drug je moj – žustar vranac-konj.

Vjeran drug je moj – žustar vranac-konj,
s pjesmom veselom, pa u smrtni boj.

S pjesmom veselom, pa u smrtni boj,
u tuđini nam je službu služiti.

U tuđini nam je službu služiti,
glava mahnita kob je kozačka.

A detailed oil painting of William Shakespeare's face, showing him with a mustache and goatee, wearing a white ruff collar. The background is dark and textured. In the top left corner, there is faint handwritten text: "William Shakespeare" and "1609".

**LISINSKI
SUBOTOM
UVIJEK
LISINSKI**
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

26. STUDENOGA 2016.

SHAKESPEARE I GLAZBA

**Simfonijski orkestar i Zbor Muzičke akademije
Akademija dramske umjetnosti
Tekstilno-tehnološki fakultet
Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Mladen Tarbuk, dirigent**

Zajednički projekti Simfonijskog orkestra i Zbora Muzičke akademije, Akademije dramske umjetnosti, Akademije likovnih umjetnosti i Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu već godinama su jedna od najvećih atrakcija na pozornici *Lisinskog*. Snaga mladenačke energije, mašte i talenta ovaj će put biti potaknuta jednom od najljepših romantičarskih partitura. Zagrebački studenti pomoći će nam da zajedno u *Lisinskom* prosanjamo bajkoviti šekspirijanski *San ljetne noći* Felixa Mendelssohna-Bartholdyja u scenskoj izvedbi kakvu hrvatska publika još nije vidjela.

Cijene ulaznica: 80, 120, 140 kn

LISINSKI
ARIOSO
GLAS ZA
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!!

3. PROSINCA 2016.

MARINA REBEKA

sopran

Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije
Michael Balke, dirigent

Najveće svjetske operne pozornice Milana, Beča, New Yorka, Münchena, Salzburga, Londona i Verone i dirigentska imena kao što su Zubin Mehta, Riccardo Muti, Antonio Pappano i Fabio Luisi – s takvim, najboljim mogućim preporukama pred publiku *Lisinskog* dolazi letonska sopranistica Marina Rebeka. Njezina blistava karijera nije stvar prošlosti, ona se događa upravo sada, kad još jedna velika operna diva s Baltika dolazi i pred zagrebačku publiku. Uz Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije Marina Rebeka podastrijet će najljepše biserje iz svojega bogatog repertoara koji obuhvaća stoljeća i epohe: od Händela preko Mozarta, Rossinija, Donizettija, Verdija i Čajkovskog do Stravinskog.

Cijene ulaznica: 190, 210, 230 kn

FRANCESCA DEGO violina

Od Paganinija...

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCIJENLJIVO DOVIJLANJE AVAILABLE EXPERIENCE

DAN DVORANE 29.12.2016.

O SOLE MIO

TALIJANSKA NOĆ

... do Verdija

WALTER FRACCARO tenor

LISINSKI SUBOTOM UVIJEK LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

GRAD ZAGREB

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ | INVALUABLE EXPERIENCE